

Studiedag over het Russisch baptisme

Maandag 12 september kwamen een dertigtal baptisten voorgangers en seminariumstudenten, samen met een 25 geïnteresseerden uit andere kerken, bijeen voor een studiebijeenkomst over het Russisch baptisme. De ontmoeting was georganiseerd door het IIMO (Interuniversitair Instituut voor Missiologie en Oecumenica) en het baptisten seminarium. Inleiders waren dr. J.A. Hebly van het IIMO - die kortgeleden de tekst van een aantal Russische baptisten geloofsbelijdenissen in het Nederlands heeft gepubliceerd en van commentaar voorzien - en prof. dr. W. Kahle, een der grootste kenners van het Russisch christendom in West-Europa.

De gemeente als moeder.

Prof. Kahle legde de deelnemers een gedicht voor, geschreven in kringen van onafhankelijke baptisten gemeenten. Het gedicht is opgedragen aan de gemeente. Het opvallende in dit gedicht is dat de gemeente wordt aangesproken als *ömoederö*. De laatste regels luiden:

Lieve moeder, niet lang meer moet u nog zwerven en lijden op uw pelgrimstocht. Spoedig zal de Heer u als getrouwe ontvangen in zijn heerlijke woningen. Behoudt wat u hebt, uw zuiver geweten, in de schaduw van het kruis bent u geborgen, u die in smart vele kinderen ter wereld brengt, kerk van de Heer.

Wat is er baptistischer dan een baptisten lied op de gemeente?! In dit gedicht echter wordt op een onbaptistische manier over de gemeente gesproken. De gemeente wordt er *ömoederö* genoemd. De gelovigen zijn haar kinderen die ze in smart heeft gebaard. Zo spreekt in het westen geen baptist over zijn gemeente. Geen Nederlandse doopkandidaat zal in zijn getuigenis tegen de gemeente zeggen: *öMoeder, u hebt mij in smart gebaardö!* De kerk als *ömoederö*. Dat klinkt ons als katholiek in de oren. Wij leven niet bij de idee dat de gemeente ons als gelovigen baart, laat staan dat zij dit ook nog onder smarten doet. Wij zeggen dat we tot geloof komen als gevolg van het werk van de Geest in ons eigen individuele hart, waarna we lid worden van de gemeente. De gelovige komt niet uit de gemeente voort; de gelovige sluit zich bij de gemeente aan. Prof. Kahle wees er op, dat we in dit gedicht over de gemeente te maken hebben met de invloed van de Russische orthodoxe kerk op het Russisch baptisme. Het geestelijk klimaat in Rusland is sinds eeuwen doordrenkt met de geest van de Russische orthodoxie. Een opmerkelijke nieuwkomer als het baptisme kan zich daar nooit geheel aan onttrekken. Zoals het Nederlandse baptisme mede bepaald is door de ons omringende calvinistische kerken, zo is het Russisch baptisme mede bepaald door de orthodoxe kerk. Prof. Kahle vertelde van Russische heiligen die grote smarten leden om de zonden van het volk en wier gelaat doorgroefd was van de tranenstroom die ze vergoten onder het gebed om de bekering van het volk. Het Russisch baptisme heeft uit deze traditie van de Russische orthodoxie het denkbeeld overgenomen van de gemeente als moeder die onder smarten de gelovigen ter wereld brengt. Deze oude gedachte gaf baptisten de mogelijkheid om op een voor Russen begrijpelijke en aansprekende wijze uitdrukking te geven aan hun eigen situatie als vervolgde gemeente.

Je geloof en je omgeving .

De bespreking van dit gedicht over de gemeente is een sprekend voorbeeld van de thematiek die op de studiedag aan de orde was: hoe belijden Russische baptisten hun geloof in een situatie die maatschappelijk/politiek bepaald is door een atheïstische overheid die alle terreinen van het leven onder controle houdt, en geestelijk/kerkelijk bepaald is door de Russische orthodoxe kerk? Niemand beleeft en belijdt zijn geloof in een volstrekt isolement. Je leefsituatie werkt in op de wijze waarop je het geloof onder woorden brengt. Soms kun je eruit overnemen. Soms moet je je er tegen afzetten. Maar ook in het laatste geval bepaalt de omgeving mede je geloof! Dr. Hebly besprak hoe Russische baptisten hun weg zoeken te gaan in een maatschappij die onder druk staat van atheïstische staatspropaganda en controle van alle terreinen van het openbare leven. De nieuwste Russische baptisten geloofsbelijdenis - die in 1979 aan de Unie is voorgesteld - laat zien hoe de gemeenten zoveel mogelijk de confrontatie met de overheid uit de weg gaan. Alle nadruk in deze ontwerpbelijdenis valt op de persoonlijke en gemeentelijke levensheiliging. De overheid wordt het politieke, maatschappelijke en economische leven gelaten. De gemeente ziet geen roeping voor het openbare leven. Men kan zeggen dat de Russische baptisten de neiging hebben zich maatschappelijk aan te passen aan hun communistische omgeving. Maar als het gaat om de inhoud van het geloof keert men zich - binnen de besloten kring van eigen gemeente - tegen de communistische filosofie. Zo valt het op, dat de ontwerpbelijdenis van 1979 een paragraaf heeft over de mensopvatting. Dat is ongebruikelijk in baptisten belijdenissen. Maar het is begrijpelijk in de situatie waarin de Russische baptisten leven. Zij hebben dagelijks te maken met de marxistische leer dat de mens het product is van de geschiedenis, dat de economische

omstandigheden de mens maken tot wie hij is. Zich hier tegen afzettend zegt de ontwerpbelijdenis dat de mens *öbeeld* Gods *ö* is, dat zondeval en wedergeboorte de mens maken tot wat hij is.

Geünieerde en niet-geünieerde baptisten.

Uiteraard kwam tijdens de discussie de verhouding ter sprake tussen de gemeenten die lid zijn van de Unie (en die daardoor bij de overheid geregistreerd zijn) en de gemeenten die geen lid van de Unie (meer) zijn en *ö*ndergronds *ö* zijn gegaan. Er bestaat onder westerse christenen een merkwaardige behoefte om een oordeel te vellen over de beide partijen in dit tragische conflict. Elk oordeel houdt echter een versimpeling in. Wie beweert dat de geünieerde baptisten communistische meelopers zijn en hun leiders geheime agenten, doet ongelofelijk onrecht aan de wijze waarop deze gelovigen in hun moeilijke situatie hun geloof belijden. Wie, aan de andere kant, verkondigt dat de van de Unie afgescheiden baptisten scheurmakers zijn die op zichzelf willen blijven en daarbij de heroïek van het martelaarschap zoeken, doet de ingewikkelde werkelijkheid eveneens geweld aan. In genoemd conflict spelen allerlei factoren een rol. Het Russische baptisme is vanaf haar ontstaan in 1867 een mengelmoes van verwante groepen geweest. De onderlinge, soms vrij diep gaande verschillen in geloofsbeleving, kwamen in conflict rond de houding ten opzichte van de overheid weer boven water. Er is meer aan de hand dan de aanvaarding of verwerping van het communisme! Het valt bijvoorbeeld op, dat groepen naar Duitsland uitgeweken Russische niet-geünieerde baptisten ook in de Duitse situatie geen contact met een baptisten Unie wensen. De gemeenten hebben vaak een heel eigen geloofsbeleving en vroomheid die contact met anderen zeer bemoeilijkt. Baptisten leiders met oog voor de ingewikkeldheid van het conflict weigeren een oordeel te vellen. Een oordeel zou het conflict verheviggen. Een westers oordeel zou ten gevolge kunnen hebben dat de Russische overheid nog meer met argusogen naar de baptisten gaat kijken. Tegen deze achtergrond moet ook de houding van iemand als Billy Graham gezien worden, die zich het afgelopen jaar voorzichtig positief heeft uitgelaten over de vrijheid die de Unie van de Russische overheid krijgt, en ontmoetingen met groepen niet-geünieerde baptisten uit de weg ging die hem voor zijn gevoel in een situatie zouden brengen waarin hij moest zeggen wat hij niet wilde zeggen. Overigens zijn er tekenen van toenadering tussen beide partijen. Kortgeleden heeft, onder auspiciën van de Baptist World Alliance een gesprek tussen vertegenwoordigers van beide groepen plaats gevonden. De nieuwste geloofsbelijdenis van de Russische Unie staat ook in het teken van de broederlijke eenheid en vermijdt uitspraken die de vervreemding van de niet-geünieerden zou bevorderen.

Olof de Vries